

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ
У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВINNOVATIVE MEDIA LITERACY TECHNOLOGIES
FOR FUTURE ELEMENTARY SCHOOL TEACHERS

У статті акцентовано увагу на проблемі критичного та раціонального сприйняття інформації із сучасного медіапростору. Запропоновано методику використання інноваційних технологій з метою формування медіаграмотності майбутніх учителів. Виділено та проаналізовано навчально-пізнавальні медіатексти для вчителів початкових класів. Запропоновано включення в навчальний план спецкурсу «Медіаосвітні технології в навчально-виховному процесі». Обґрунтовано навчально-методичні матеріали, організовано онлайн навчання з питань Нової української школи. Створено сайти кафедр, де викладачі мають можливість розмістити матеріал розвивального спрямування для дітей закладів дошкільної освіти, учнів загальноосвітніх шкіл та здобувачів вищої освіти. Викладачами кафедр академії практикується розроблення, організація та проведення тренінгів, факультативів та майстер-класів актуальної медіаосвітньої проблематики. Лекційні та семінарсько-практичні заняття проходять у формі дискусій, круглих столів, презентацій, широко використовується командна робота. Обов'язковим елементом підготовки до занять є опрацювання соціальних мереж та пізнавальних сайтів, слідкування за їх щоденним оновленням. Виділено низку посилань на розвивальні та пізнавальні мультфільми, передачі, ігри й сайти, які сприятимуть розвитку дітей. Запропоновано можливості реалізації дистанційного навчання за допомогою різних платформ, зокрема Google Classroom. Створено власний блог «Медіаграмотність» з метою підвищення рівня знань молоді в галузі медіаосвіти. Акцентовано увагу на навчально-методичному посібнику для вчителів початкової школи «Медіаграмотність та критичне мислення в початковій школі». Роботу зі студентами спрямовано на опрацювання матеріалів соціальних мереж, сучасних інформаційно-пізнавальних сайтів, на основі чого розроблено та впроваджено квести й тренінги, які сприяють формуванню медіаграмотності майбутніх учителів.

Ключові слова: інноваційні технології, медіаосвіта, медіаграмотність, майбутні вчителі, квести, тренінги, навчально-пізнавальні медіатексти.

We always pay attention to the problems of critical and rational dissemination of information of modern media spaces. The technique of using innovative technologies with the use of future media applications is proposed. Educational and cognitive media texts for the use of primary classes were identified and analysed. It is suggested to include in the curriculum of the special course "Media Educational Technologies in the Educational Process". The educational-methodical materials, presented in the mode of online teaching on the issues of the New Ukrainian School, are substantiated. The department's web sites are open, departments offer broad curricula for preschool and skin-educated and college-educated children. The teachers of the departments of the Academy practice the development, organization and activity of trainings, faculties, master classes of the current media education problem. Lectures and seminars are held in discussions, round tables, presentations, teamwork is widely used. An essential element of the element is the use of state-of-the-art methods and cognitive websites, using them for updating. Highlights are highlighted on advanced and informative cartoons, shows, games, and sites trying to develop children. Offered this route to explore remotely across platforms using Google Classroom. Closed own media literacy blog, which uses almost all the knowledge of young people in the field of media education. Emphasis is placed on educational and methodological training for elementary school "Media literacy and critical importance in elementary school". The hands-on studies develop various technologies, modern information-cognitive sites, where investments and trainings are developed and refined that determine the form of media literacy issues that can be used.

Key words: innovative technologies, media education, media literacy, future teachers, quests, trainings, educational and cognitive media texts.

УДК 37.378.372.851
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/22-1.20>

Бешок Т.В.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри теорії і методики
дошкільної освіти
Кременецької обласної
гуманітарно-педагогічної академії
імені Тараса Шевченка

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Проблема формування медіаграмотності майбутніх учителів залишається актуальною на сьогоднішньому етапі швидкого розвитку інформаційного суспільства. Основною метою є не лише навчитися раціонально використовувати сучасні медіа-ресурси в навчальному процесі, а й вміти знаходити, відбирати, аналізувати, критично сприймати інформацію, отриману з різних медіа; формувати споживача інформації, який вміє вирізняти неправдиві факти, відомості, не піддаватися маніпуляціям з боку замовників медіаповідомлень.

У сучасному суспільстві зазначене питання є надзвичайно актуальним. Зважаючи на останні події, пов'язані з інфекційним коронавірусом,

карантином, інформуванням або замовчуванням владою правдивої інформації, населення відчуває величезну паніку, незнання, невпевненість у завтрашньому дні. Водночас сучасний медіа-простір насичений безліччю не перевіреної інформації, дуже часто не правдивої, оскільки телеканали намагаються чим швидше відшукати сенсації з метою підвищення власного рейтингу.

Розуміючи настрої батьків, медійники, педагоги, викладачі та журналісти підібрали низку посилань на розвивальні, пізнавальні мультфільми, передачі, ігри й сайти, які сприятимуть розвитку дітей. Особливої актуальності набирає дистанційне та змішане навчання за допомогою різних платформ, зокрема Google Classroom; безкоштовні відео

уроки для учнів 4-11 класів на YouTube-каналі «Топ школа» та інше. Дистанційне навчання повинно замінити стаціонарне навчання в школах та закладах вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Актуальність зазначеної проблеми досліджується журналістами, телеведучими, робота яких пов'язана з пошуком та донесенням інформації до всього населення про ситуацію в країні.

Варто відзначити телеведучих А. Мазур, Л. Таран, соціолога Є. Головаху, лікаря Є. Комаровського, директора департаменту загальної середньої та дошкільної освіти Ю. Кононенко, голову ГО «Детектор медіа», менеджера медіаосвітніх програм Академії української преси О. Волошенюк та інших сучасних журналістів, які представляють інформацію про різні події в країні.

Окремим напрямом професійної підготовки вчителів присвятили свої праці І. Зязюн, Л. Коваль, Н. Ничкало, О. Савченко, Л. Хомич та інші.

Концептуальні засади формування комп'ютерної грамотності, інформаційної культури педагога, перспективи впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес обґрунтовано багатьма вітчизняними дослідниками. Серед них В. Биков [1], Р. Гуревич [3], М. Жалдак, В. Імбер, М. Кадемія, Г. Кедрович, М. Козяр, А. Коломієць [4], А. Литвин [6], Н. Морзе та інші. Проблеми підготовки фахівців із застосуванням інноваційних технологій досліджують І. Богданова, Г. Васянович [2], І. Дичківська, О. Діденко, В. Ягупов та інші; з використанням технологій медіаосвіти – І. Жилавська, Л. Іванова та інші.

Значна увага в педагогічній науці приділяється питанням теорії й практики медіаосвіти, зокрема основним формам та методам організації медіаосвітньої діяльності в навчальних закладах (Н. Духаніна, Л. Найдьонова, О. Невмержицька, Г. Онкович, І. Сахневич та інші); медіаосвіті у професійній підготовці майбутніх учителів (Ю. Казаков, Н. Шубенко та інші).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Невирішеними залишаються питання, пов'язані з аналізом, вивченням, обґрунтуванням, удосконаленням та впровадженням методики застосування інноваційних технологій з метою формування медіаграмотності у майбутніх учителів.

Мета статті – розкрити актуальність проблеми раціонального використання інформації, отриманої із сучасного медіапростору, виділити та проаналізувати інноваційні технології формування медіаграмотності в майбутніх учителів початкових класів.

Виклад основного матеріалу. Методику застосування інноваційних технологій з метою формування медіаграмотності в майбутніх учителів необхідно розглядати як спосіб організації теоретичної, практичної та самостійної креативної

діяльності учасників навчання, зумовлений закономірностями та особливостями змісту навчального предмета та пізнавальних медіатекстів, інноваційними формами та технологіями навчання, пов'язаними з швидким та непередбачуваним розвитком інформаційного суспільства.

Актуальність застосування медіатекстів у професійній підготовці майбутніх учителів початкових класів підтверджується численними дослідженнями вітчизняних і зарубіжних учених. Зокрема, проректор з наукової роботи Мюнхенського інституту медіапедагогіки Х. Тойнерт стверджує: «Хто не знає про те, що відбувається на ринку медіа, і не знає уподобання дітей і підлітків у сфері медіапродукції, той буде спілкуватися з ними на різних мовах, і як наслідок не може стати для них авторитетним педагогом» [10, с. 44]. Щоб стати авторитетним учителем, необхідно самим перебувати в соціальних мережах і цікавитися тим самим, чим цікавляться діти, знати їх уподобання.

У таблиці 1 подано перелік навчально-пізнавальних медіатекстів, які ми пропонуємо широко використовувати в професійній підготовці та подальшій професійній діяльності майбутніх учителів початкових класів, учнями початкової школи.

У дослідженні ми обмежуємося лише тими навчально-пізнавальними періодичними джерелами, програмами радіо, кіно, телебачення, сайтами мережі Інтернет, які частково сприяють виконанню навчального плану підготовки майбутніх учителів, навчання школярів.

Зазначені періодичні джерела (див. табл. 1) розкривають актуальні проблеми відкриття та досягнення в галузі педагогічної освіти, шляхи вдосконалення навчального процесу в початковій школі, здійснюють вплив на свідомість, думки, почуття студентів педагогічних навчальних закладів. Ми пропонуємо застосовувати їх під час вивчення педагогіки та методик викладання предметів початкової школи.

Нами передбачено включення в навчальний план підготовки майбутніх учителів початкових класів спецкурсу «Медіаосвітні технології у навчально-виховному процесі» [8], в якому вивчається тема «Інформаційно-пізнавальні радіопрограми та їх застосування в навчальному процесі. Методика підготовки радіо- і телепередач студентами закладів вищої освіти. Аналіз особливостей функціонування студентських радіоклубів».

Окрім зазначеного, на сучасному етапі ми активно залучаємо майбутніх учителів детально аналізувати інформацію, отриману із сучасного медіапростору, ефективно використовувати соціальну мережу Фейсбук, Інстаграм з метою перегляду сторінок і виділення інформації інформаційно-пізнавального змісту.

Окремим завданням для вчителів початкових класів є аналіз навчально-методичних матеріалів

Нової української школи (далі – НУШ), реєстрація на сайті студії онлайн освіти EdEra з метою проходження онлайн навчання для подальшої роботи

в НУШ. Здобувачі вищої освіти ефективно використовують окремі пізнавальні сайти для вчителів початкової школи, навчально-методичні матеріали НУШ.

Таблиця 1

Види навчально-пізнавальних медіатекстів для вчителів початкових класів

Групи МОТ	Основні види навчально-пізнавальних медіатекстів
Традиційні технології	Фахові періодичні видання
	Журнали. «Початкова школа», «Начальное образование», «Рідна школа», «Шкільний світ», «Школа». Газети. «Розкажіть онуку», «Освіта України», «Майбуття», «Директор школи». Інтернет-газети та журнали з педагогічної освіти.
	Аудіоосвітні технології
Традиційні технології	Радіопередачі. Пізнавальні та релігійні передачі Українського радіо «Культура», «Школяда» (шкільні новини, корисні поради, захоплення, конкурси), «Чи знаєш ти?», «Дитячий час», «АВС», «Батьківські збори» (шкільне життя очима дітей, батьків, вчителів), «Малі таємниці великого світу», «Недільний трамвай» (шкільні та позашкільні новини, розповіді про популярних українських музикантів), «Вечірня колисанка» (казки для найменших слухачів), «Про сонечко, схоже на маму», «Наймиліше слово», «Любій малечі про цікаві речі», «Голос надії». Інтернет-радіо: «Детское радио», «Старое детское радио», «Kids Hits». Наше радіо: «Мульт-концерт», «Світлофор-моргайко», музично-літературні передачі для дітей. Діяльність студентських радіоклубів.
	Технології кіно- та телеосвіти Програми телебачення. «Уроки тітоньки Сови», «Разом з Пізнайком», «Україна: час місцевий. Мовлення територіальних меншин», «Замки Тернополя», «Сім чудес Тернополя», «Визначні пам'ятки українського народу», «Моя родина Україна», «Лебеді материнства», «Люди. Тварини. Ветеринари», «Світ тварин з роботом Зікан», «Чудернацькі тварини», «Калейдоскоп дикої природи», «У світі тварин», «Діалоги про тварин», «Хіт-парад диких тварин», «Державні, релігійні та народні свята України», «Свята України», «У пошуках істини. Таємний код українського прапора», Телеекскурсії «Львівська картинна галерея», «Літопис. Музей однієї вулиці», «Відкритий світ», «Невідома планета», «Допитливий розум», «Година Діскавери», «Сто чудес світу», «Освіта і суспільство», «Про книги», «Олекса Довбуш – людина-легенда», «Моя професія», «Ексклюзив для сім'ї», «Київська Русь», «Хід-парад дикої природи», «Сіті» та інші.
Інноваційні технології	Цифрові та мобільні технології
	Телефільми. «Вода на землі», «Видобування торфу», «Видобування вугілля», «Видобування нафти», «Верблюди та вовки», «Синє озеро – Синяк». Телеканали. «Культура», «Мегаспорт», «Школьник ТВ», «НТВ Мир», «НТВ Детский мир», «НТВ Киносоюз», «НТВ Киноклуб», «НТВ Кинохит», «НТВ Наше кино», «НТВ Прем'єра», «НТВ Спорт», «Канал новин 24», «Піксель», «ПлюсПлюс», «Малятко TV», «Nickelodeon», «LALE», «Моя дитина», «Мульт» – сучасний канал мультфільмів для дітей від 1,5 до 6 років. Телевізійні лекції, телевистави для вчителів. Переносні засоби накопичення інформації. CD та DVD носії (диски), флешки, жорсткі диски, на яких можна зберігати велику кількість інформації теоретичного, практичного та методичного характеру з основ природознавства, образотворчого й музичного мистецтва, трудового навчання й методик викладання дисциплін початкової школи. Мобільні технології. Мобільні пристрої: телефони, смартфони, камери, ноутбуки, нетбуки, планшети, mp-3 плеєри, електронні книжки, айподи, айфони та айпеди. Телевізійно-супутникові лекції та семінарсько-практичні заняття для студентів педагогічного і медіаосвітнього спрямування. Програми супутникового телебачення, відеофільми.
	Комп'ютерні та інтернет-технології
Інноваційні технології	Комп'ютерні технології. Мультимедійні презентації творчих лабораторій вчителів початкових класів: «Корисні копаліни», «Різноманітність рослин», «Різноманітність тварин», «Ми – мешканці Галактики». Мультимедійні навчальні комплекси: мультимедійна програма «Музичний клас», мультимедійні уроки для вчителів, дистанційне навчання студентів стаціонарної та заочної форм навчання (Moodle) та інші. Електронні засоби: електронні енциклопедії, путівники, інтерактивні довідники для учнів початкових класів, електронні навчально-пізнавальні підручники для учителів початкових класів, електронні науково-педагогічні й культурно-просвітні журнали («Початкова медіашкола», «Вісник медіаосвіти»), віртуальні бібліотеки початкової ланки освіти. Інтернет-ресурси: блоги, інтернет-газети, інтернет-радіо, інтернет-конференції; навчально-пізнавальні сайти для вчителів початкових класів тощо, сайти «Медіашкольник», «Начальна медіашкола», Parta.ua та ін. Айфони (iPhone), айподи (iPod) та айпеди (iPad), робота з інтерактивною мобільною абеткою «Мишеняткова абетка» та інші, група у мережі Фейсбук «Медіаосвітні технології в навчально-виховному процесі», розвиваючі YouTube канали: «Very Verified: онлайн-курс з медіаграмотності», «Медіаграмотність – must have сучасного українця», розвиваюча програма «Панельна дискусія. Сучасні освітні тенденції: медіаграмотність, інформаційні блоги, вебінари, тренінги та квести». Kazkar.info, Kazky-svitu.org.ua, «Чудо-юдо», «Ляльки-развивалки», Osvita-online.com.ua, «Duolingo», «BrainBasket Foundation» (програмування), YouTube-канал «Освіта дитини XXI століття».

EdEra – освітній проєкт, який ставить за мету зробити освіту якісною і доступною. В рамках курсів пропонуються інтерактивні лекції, конспекти. У кінці здається іспит. Для використання матеріалів ресурсу потрібно зареєструватися. Навчання безкоштовне з можливістю віддячити команді після закінчення курсу.

Також для майбутніх учителів колективом медіапедагогів розроблено спеціальні курси за вибором «Медіаосвіта в школі», вийшов друком посібник для вчителя «Медіаграмотність та критичне мислення в початковій школі» [9]; запропоновано в достатній кількості навчально-методичної та науково-популярної літератури. Від здобувачів вищої освіти необхідно лише бажання раціонально використовувати наявний медіаконтент.

Викладачі інших спеціальностей активно використовують розроблені, протестовані та розміщені в мережі Інтернет матеріали фахово-професійного та медіаосвітнього спрямування. Разом зі студентами викладачі Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка намагаються використовувати максимально корисно час, проведений в мережі Інтернет. Окремими викладачами кафедри створено групи в соціальних мережах, де щоденно розміщується інформація пізнавально-розвивального спрямування для дітей закладів дошкільної освіти, учнів загальноосвітніх навчальних закладів.

Також Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка активно веде сайт закладу, де розміщено інформацію для здобувачів вищої освіти, всього науково-педагогічного колективу. Матеріали допомагають студентам у навчанні та особистому житті.

На заняттях викладачі кафедри розробляють і активно впроваджують тренінги, квести, майстер-класи актуальної медіаосвітньої проблематики.

Зокрема нами спільно зі студентами розроблено тренінги «Жити в інформаційному суспільстві корисно», «МИ і медіа». Впроваджено квести «Всесвітня павутина... як не попасти в тенета?», «Маніпуляції та критика у медіа», «Щастя і ми: як зробити себе щасливими?».

Лекційні та семінарсько-практичні заняття проходять у формі дискусій, круглих столів, презентації, широко використовується командна робота. Обов'язковим елементом підготовки до занять є

опрацювання соціальних мереж та пізнавальних сайтів, слідування за їх щоденним оновленням.

Уберегти наших дітей від інформаційного суспільства ми не можемо і не маємо права. Ми повинні обмежити час перебування в мережі Інтернет та використовувати наявні матеріали максимально корисно.

Саме тому, на сьогоднішній день, у період карантину, нами проаналізовано та підібрано інформаційні сайти для майбутніх педагогів, дітей дошкільного віку, учнів загальноосвітніх навчальних закладів, які представлені в таблиці 1, щоб забезпечити їх від щоденного перебування за телефоном, телевізором, граючи у популярні ігри Майнкрафт, Сландо тощо.

У Кременецькій обласній гуманітарно-педагогічній академії ім. Тараса Шевченка розроблено заходи щодо забезпечення проведення навчальних занять за допомогою дистанційних технологій, зокрема використання освітньої платформи MOODLE, офіційного веб сайту навчального закладу, соціальної мережі Facebook, Viber та інших електронних сервісів.

Висновки. У статті розкрито особливості формування медіаграмотності здобувачів вищої освіти, запропоновано навчально-пізнавальні медіатексти для вчителів початкових класів. Обґрунтовано шляхи реалізації дистанційного навчання за допомогою різних платформ. Акцентовано увагу на можливостях сучасного медіапростору й способах впровадження основ медіаграмотності в процес професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів. Створено власний блог «Медіаграмотність» з метою підвищення рівня знань молоді в галузі медіаосвіти. Акцентовано увагу на навчально-методичному посібнику для вчителів початкової школи «Медіаграмотність та критичне мислення в початковій школі». Роботу зі студентами спрямовано на опрацювання матеріалів соціальних мереж, сучасних інформаційно-пізнавальних сайтів, на основі чого розроблено та впроваджено квести та тренінги, які сприяють формуванню медіаграмотності майбутніх учителів.

Перспективою подальшого дослідження є виокремлення та систематизація навчально-пізнавальних медіатекстів для вчителів різних напрямів підготовки. Усі ці проблемні аспекти потребують визначення педагогічних умов формування медіаграмотності в підготовці майбутніх учителів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Биков В. Моделі організаційних систем відкритої освіти. Київ : Атіка, 2009. 684с.
2. Васянович Г. Медіаосвіта : зарубіжний і вітчизняний досвід. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2007. № 2. С. 11–21.
3. Гуревич Р. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях : навчальний посібник. Вінниця : ТОВ «Планер», 2005. 366 с.
4. Коломієць А. Інформаційна культура вчителя початкових класів : монографія. Вінниця : Видавництво «Діло», 2008. 379 с.
5. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні. *Національна академія педагогічних наук України*. 10 травня 2010 року. [Електронний ресурс]. URL: <http://osvita.mediasapiens.kiev.ua>.
6. Литвин А. Медіаосвіта як складова інформаційної підготовки майбутніх фахівців. *Директор школи*. 2010. № 21. С. 1–5.
7. Магістр. Медіаосвітні технології у навчально-виховному процесі. *Блог*. URL: <http://sachartchuk.blogspot.com>.
8. Медіаосвітні технології у навчально-виховному процесі. *Група в соціальній мережі Вконтакті*. URL: <http://vk.com/club58231372> (дата звернення: 08.12.2019).
9. Іванова І., Кожанова А. Я у медіапросторі : навчальна програма початкової школи загальноосвітніх навчальних закладів 1-ий рік вивчення. URL: http://www.aup.com.ua/ml/Program_mediaorostir_2017.pdf (дата звернення: 05.11.2019).
10. UNESCO. Recommendations Addressed to the United Nations Educational Scientific and Cultural Organization In Education for the Media and the Digital Age. Vienna: UNESCO, 1999.P. 273–274.